

Informācija trešo valstu valstspiederīgajiem repatriantiem

Šis materiāls izstrādāts
Eiropas Trešo valstu valstspiederīgo integrācijas fonda projekta
„Trešo valstu valstspiederīgo repatriantu vajadzību novērtējums” ietvaros.
Projektu līdzfinansē Eiropas Savienība.

Par šī materiāla saturu pilnībā atbild
Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde
un tas nevar tikt uzskatīts par Eiropas Savienības viedokli”.

SATURS

Priekšvārds	3
Trešo valstu valstspiederīgo repatriantu vajadzību novērtējums	6
Repatriantu pieredze pārcelšanās jautājumā uz Latviju	7
Latvija	9
• Īss ieskats Latvijas vēsturē	9
• Emigrācijas posmi	10
• Repatriācija – atgriešanās Latvijā	11
• Valsts svētku dienas	11
• Atceres un atzīmējamās dienas	12
Kas ir repatriants un kādas ir viņa tiesības un pienākumi	13
Latvijas Republikas normatīvie akti, kas reglamentē repatriantu un viņu ģimenes locekļu tiesības	15
Būtiskākā informācija	17
Kur zvanīt ārkārtas gadījumos?	17
• Uzziņu dienesti	17
• Valūta	17
• Bankas Latvijā	18
• Sabiedriskais transports Rīgā	19
• Biļešu veidi sabiedriskajam transportam Rīgā	19
• Vilcieni.....	21
• Starppilsētu un starptautiskie autobusi	22
• Taksometri	22
• Personīgā automašīna	23
• Noteikumi pārvietojoties ar automašīnu	23
• Ierobežojumi Latvijā	23
Mājokļa jautājumi	25
• Dzīvesvietas deklarēšana	25
Nodarbinātība	27
• Darba līgums	27
• Bezdarbs	27
• Komercdarbības uzsākšana bezdarbniekiem	28
• Biznesa uzsākšana un uzņēmuma reģistrēšana	29
• Algas nodokļa grāmatīņa	31
Veselība	32

Izglītība	33
• Pirmskolas izglītības iestādes	33
• Pamatizglītība	34
• Augstākā izglītība	34
• Interesešu izglītības iespējas	34
Valsts valodas prasmes pārbaude	35
Latvijas Republikas pilsonība	38
Personīgās mantas ievēšana	40
Vecuma pensijas	41
Ceļošana	43
Noderīgas adreses	45

PRIEKŠVĀRDS

Šī bukleta mērķis ir sniegt repatriantiem pamatinformāciju par dzīvi Latvijā – mājojļa jautājumiem, nodarbinātību, izglītību, veselības aprūpi utt. Tas palīdzēs saprast ne tikai Latvijas sabiedrību kopumā, bet arī valsts iestāžu darbu, tādējādi atvieglot jebkuru problēmu un jautājumu risināšanu jaunajiem sabiedrības locekļiem.

Bukleta tapšanā tika izmantoti projekta ietvaros veiktā pētījuma „Trešo valstu valstspiederīgo repatriantu vajadzību novērtējums” rezultāti. Šī materiāla tapšanā tika iesaistīti arī repatrianti, kuri pārcēlušies uz dzīvi Latvijā, kuri sniedza viedokli par repatriācijas procesu un saņemto atbalstu, norādīja viņu galvenās vajadzības un problēmas pēc pārcelšanās uz dzīvi Latvijā, izteica viedokli par repatriācijas procesu un saņemto atbalstu, kā arī atzīmēja viņu galvenās vajadzības un problēmas pēc pārcelšanās uz Latviju un kādi papildus valsts atbalsta pasākumi būtu nepieciešami to risināšanai.

TREŠO VALSTU VALSTSPIEDRĪGO REPATRIANTU VAJADŽĪBU NOVĒRTĒJUMS

Lai noskaidrotu trešo valstu valstspiederīgo repatriantu viedokli par repatriācijas procesu un saņemto atbalstu, kā arī izziņātu, kādas ir to galvenās vajadzības un problēmas pēc pārcelšanās uz Latviju un kādi papildus valsts atbalsta pasākumi ir nepieciešami to risināšanai, no 2009. gada jūlijam līdz decembrim tika veikts pētījums, kura ietvaros tika aptaujāti (anketēti vai intervēti) vairāk kā 350 repatrianti.

Pētījuma rezultāti norāda, ka kopumā repatrianti ir apmierināti ar repatriācijas procesu un sniedz pozitīvu vērtējumu par dažādiem to raksturojošiem faktoriem (iesniedzamo dokumentu apjomu, nepieciešamo laiku procedūru veikšanai, informācijas pieejamību u.c.). Vienīgā joma, ar kuru repatrianti ir neapmierināti, ir materiālās palīdzības apjoms – aptuveni puse aptaujāto repatriantu to novērtē kā neapmierinošu.

Vairumā gadījumu visu ar repatriācijas procesu saistīto dokumentu un formalitāšu kārtošana aizņem 1-2 mēnešus. Aptaujātie repatrianti sadarbību ar valsts iestādēm un to darbinieku pretimnākšanu vērtē pozitīvi, atsevišķos gadījumos problēmas sagādā repatriantu nepietiekamā informētība par atsevišķu procedūru kārtošānu un institūciju kompetencēm.

Galvenās problēmas, ar ko repatrianti saskaras pēc pārcelšanās uz Latviju, ir:

- nodarbinātības problēmas: liela daļa repatriantu Latvijā ilgstoši nespēj atrast savai kvalifikācijai atbilstošu darbu;
- dzīvesvietas problēmas: repatriantiem ir grūtības īsā laikā pēc pārcelšanās atrast pastāvīgu dzīvesvietu, turklāt valsts atbalsts šajā jomā ir mazāks nekā iepriekš gaidīts.

Pētījuma rezultāti liecina, ka repatrianti pilnībā nepārzina, kādās jomās un kāda veida valsts atbalsts tiem ir pieejams gan pārcelšanās procesā, gan pēc tā. Bieži repatrianti savas problēmas dažādās jomās (piemēram, juridiska un medicīniska rakstura konsultācijas, tulka pakalpojumi, pārcelšanās izdevumu segšana) risinājuši pašu spēkiem, jo nav bijuši informēti par iespējām saņemt palīdzību no valsts institūcijām. Tomēr kopumā aptaujātie repatrianti atzīst, ka informācijas pieejamība un pietiekamība gan par repatriācijas procesu, gan par citiem nozīmīgiem jautājumiem ir pietiekama. Tiek uzsvērts, ka, lai labāk sagatavotos repatriācijas procesam un izvairītos no neparedzētām problēmām, pirms pārcelšanās ir ieteicams konsultēties gan ar PMLP Migrācijas nodaļas darbiniekiem, gan personām, kas jau ir repatriējušās uz Latviju un var dalīties savā pieredzē par interesējošiem jautājumiem.

REPATRIANTU PIEREDZE PĀRCELŠANĀS JAUTĀJUMĀ UZ LATVIJU

Jurijs Kovaļevskis, repatriējās no Omskas pilsētas (Krievija) 2009. gada jūnijā kopā ar sievu Tatjanu:

"Pametot Krievijā darbu, draugus, dzīvesvietu un pārceļoties uz šejieni, mani vadīja mīlestība pret savu tēvu zemi un pret manu dzimto zemi – par kādu es vienmēr esmu uzskatījis Latviju.

Latvijas vēstniecībā Maskavā un Repatriācijas nodaļā Rīgā (no 08.06.2009. – Migrācijas nodaļa) mēs sastapāmies ar atsaucīgiem cilvēkiem, kuri ir gatavi palīdzēt. Mums nebija ne mazāko sarežģījumu ar dokumentu noformēšanu un kompensācijas saņemšanu pārceļšanās izdevumu segšanai. Lielu palīdzību mēs saņēmām un joprojām saņemam valsts valodas apgūšanā un mūsu ikdienas problēmu risināšanā (apmācība, dzīvesvietas īre u. c.).

Pārceļšanās uz citu valsti ir atbildīgs solis ikviena cilvēka dzīvē. Ja esat par to izšķirušies, nevajag gaidīt, ka viss nokārtosies pats no sevis. Jābūt gataviem uz neatlaidīgu darbu, iekārtojot savu dzīvi, adaptējoties jaunajos apstākļos un kļūstot par pilntiesīgiem mūsu kopīgās dzimtenes – Latvijas - sabiedrības locekļiem."

Melmaņu ģimene – 2008. gada repatrianti:

"Mēs atbraucām uz Latviju no Krievijas, no Urāla. Kad nolēmām atgriezties vīra dzimtenē, Latvijā, vispirms iepazināmies ar Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes mājas lapu internetā <http://www.pmlp.gov.lv>. Šajā interneta vietnē ļoti saprotami un konkrēti ir aprakstīts: kas ir repatriants, kādi dokumenti ir nepieciešami, kā noformēt repatrianta statusu, kādas ir tiesības un pienākumi, pārceļoties uz pastāvīgu dzīvi Latvijā.

Mēs cītīgi izpildījām instrukcijas. Ja radās jautājumi, zvanījām uz Latvijas vēstniecību Maskavā un Repatriācijas nodaļu Rīgā (no 08.06.2009. – Migrācijas nodaļa) un saņēmām izsmeļošas atbildes.

Centāmies ievērot visus dokumentu iesniegšanas termiņus. No valsts iestāžu puses arī tika stingri ievēroti dokumentu izskatīšanas termiņi.

Mūsu novēlējumi nākamajiem repatriantiem:

- Nepieciešams stingri izpildīt visas izceļošanas valsts un Latvijas prasības attiecībā uz dokumentiem;
- Ja kaut kas nav skaidrs, labāk piezvanīt un pajautāt;
- Stingri pieturēties pie noteiktajiem termiņiem;
- Precīzi izpildīt visas likuma prasības, tad repatriācijas process norisināsies ātri un viegli."

Andris Ozols, 43 gadi:

"Mūsu ģimene uz Latviju pārcēlās 2008. gadā. Līdz tam mēs dzīvojām Krievijā, Kolimā, Magadanas pilsētā. Pārcelties nolēmām, jo gribējām dzīvot Rīgā, Latvijā. Mums šeit ļoti patīk (līdz tam esam bijuši vairāk kā 20 valstīs), jā, un dēlam Andrim, viņam šobrīd ir 11 gadu, noteikti Eiropā būs labas nākotnes perspektīvas. Nesen kopā ar savu kori viņš jau uzvarēja konkursā "Rīgas pilsētas sudraba atslēga" – viņu Rīgas klasiskā ģimnāzija kļuva par muzikālāko Latvijas krievvalodīgo skolu.

Lai atbilstu Eiropas līmenim mēs ar sievu mācāmies maģistratūrā Rīgā pēc Eiropas programmas, MBA un psiholoģija, mācāmies latviešu valodu un esam ieguvuši jau 2. līmeni.

Padomi tiem, kuri pārceļas:

- Ļoti uzmanīgi un rūpīgi Krievijā ir jāsavāc visi dokumenti un izziņas, jāpārbauda visi zīmogi un spiedogi, pretējā gadījumā viss būs jāpabeidz sūtot pa pastu, ar oficiālo valsts iestāžu starpniecību;
- Ja jums ir mājdzīvnieki, jau iepriekš jānoskaidro Latvijas un ES, kā arī pārvadāšanas kompānijas un robežšķērsošanas punkta prasības. Mēs vedām savus kaķus un, kā izrādījās, vēstniecības interneta vietnē, Magadanas veterinārajā dienestā, uzņēmumā Air-Baltic, lidostā Šeremetjevo-2 un arī Maskavas dzelzceļa stacijā bija dažādas prasības;
- Vēlams jau iepriekš precizēt savu diplomu un sertifikātu statusu diplomu atbilstības informācijas centrā, varbūt kaut kas būs jāpapildina, kamēr vēl neesat pārcēlušies (piemēram, ne visi Krievijas diplomu Latvijā tiek atzīti kā augstāko izglītību apliecinoši dokumenti);
- Ja nepieciešams nosūtīt konteineru ar sadzīves lietām, jau iepriekš un konkrēti jāsarunā par piegādi – Krievijā pastāv daži sarežģījumi sadzīves lietu nosūtīšanai uz Latviju;
- Nav jābaidās no pārceļošanas, Latvijā vienmēr palīdzēs repatriantiem un viņus atbalstīs."

LATVIJA

Pilns nosaukums: Latvijas Republika

Galvaspilsēta: Rīga

Platība: 64 589,00 km²

Apgabali: Vidzeme, Kurzeme, Latgale, Zemgale

Lielākās pilsētas: Liepāja, Daugavpils, Jelgava, Rēzekne, Jūrmala, Ventspils

Rīgas platība: 307,12 km²

Robežvalstis: Lietuva, Igaunija (abas Eiropas Savienības un Šengenas līguma dalībvalstis), Krievija, Baltkrievija

Valsts valoda: latviešu

Izplatītākās svešvalodas: krievu, angļu un vācu

Lielākās reliģiskās konfesijas: Romas katoļu, Evaņģēliski luteriskā, Pareizticīgo

ĪSS IESKATS LATVIJAS VĒSTURĒ

Mūsdienu latviešu priekšteči Latvijas teritorijā dzīvo no 3.gadu tūkstoša p.m.ē. Līdz 13.gadsimtam Latvijas teritorija bija sadalīta daudzās mazākās valstīs, ko pārvaldīja kuršu, zemgaļu, līvu, sēļu, latgaļu un vendu virsaiši.

Bīskapa Alberta vadībā 13.gadsimtā Latviju iekaro vācu krustneši, 1201.gadā tiek dibināta Rīgas pilsēta. 13.gadsimta beigās Rīga pievienojas tā laika nozīmīgākajai Eiropas tirdzniecības apvienībai – Hanzas līgai. Arī kristietības ieviešanu latvju zemēs aizsāka vācu misionāri 13.gadsimta sākumā.

Latvijas teritoriju pakļāva Livonijas ordenis un kopā ar Rīgas un Kurzemes bīskapu valstīm izveidoja Livonijas konfederāciju, kas pastāvēja līdz 16.gadsimtam.

Livonijas konfederācijai sabrūkot, 16.gadsimta otrajā pusē Vidzeme un Latgale nonāca tiešā Polijas-Lietuvas ūnijas kontrolē, bet Kurzeme un Zemgale kļuva par autonomu hercogisti.

1621.gadā poļu-zviedru kara laikā Zviedrija iekaroja Rīgu un Vidzemi, taču Zviedru laiki šajā Latvijas teritorijas daļā turpinājās tikai līdz 18.gadsimta sākumam, kad Zviedru

Vidzeme tika pakļauta Krievijai (1721). Pēc atkārtotām Polijas dalīšanām Krievija anektēja arī Latgali (1772) un Kurzemes un Zemgales hercogisti (1795).

Pēc Pirmā pasaules kara beigām un Vācijas kapitulācijas 1918.gada novembrī, tika izveidota Latvijas Tautas padome, kas 1918.gada 18.novembrī proklamēja neatkarīgu Latvijas valsti. Tika sastādīta pagaidu valdība, par kuras vadītāju kļuva Kārlis Ulmanis. 1920.gada 1.maijā tika pieņemta Latvijas Satversme.

Pēc 1939.gada PSRS un Vācijas slepenās vienošanās (Molotova-Rībentropa pakts) Latvija nokļuva Padomju Savienības ietekmes sfērā. 1940.gada 17.jūnijā Padomju Savienība Latviju okupēja, bet 1940.gada 5.augustā to iekļāva PSRS sastāvā kā padomju republiku.

Atskaitot isu vācu okupācijas periodu Otrā pasaules kara laikā, padomju okupācija Latvijā turpinājās līdz Padomju komunisma reformas sekmēja Latvijas neatkarības kustību un valsts 1991.gada 21.augustā atguva neatkarību.

Kopš tā laika Latvija ir veidojusi savu valsti, balstoties uz demokrātiskiem valsts pārvaldes pamatiem. 2004.gadā Latvija kļuva par NATO un Eiropas Savienības dalībvalsti.

EMIGRĀCIJAS POSMI

19.gadsimtā Eiropā tapa jauna sabiedrība, jauns dzīves veids un sākās iedzīvotāju emigrācija. Tās galvenie iemesli bija iedzīvotāju skaita straujš pieaugums, saimniekošanas intensifikācija, kas atbrīvoja aizvien vairāk darba roku. No 1815.gada līdz 1914.gadam Eiropu atstāja aptuveni 50 miljoni cilvēku, kuri devās pāri Atlantijas okeānam uz Amerikas kontinentu. Izceļotāju skaitā bija arī latvieši.

Latvijā pirmā emigrācijas kampaņa notika 19.gadsimta beigās un 20.gadsimta sākumā, kad uz Krieviju izbrauca zemnieki – brīvprātīgie, cerēdami iegūt zemi.

Citu izbraukšanas vilni no Latvijas radīja Pirmā pasaules kara masveidīgā bēgļu kustība un revolucionāro satricinājumu periods.

Tālāk sekoja Otrā pasaules kara emigrantu plūsma un bēgļu plūsma, kad daudzi latvieši, bēgdami no PSRS un Vācijas okupācijas režīma terora, devās uz Rietumiem. Vēstures nežēlīgo eksperimentu rezultātā radās diasporas – vienas tautības cilvēku kopumi, kuros ietilpa gan politisku un reliģisku vajāšanu upuri, gan kara bēgļi. Visvairāk latviešu emigrantu bija Kanādā, Amerikas Savienotajās Valstīs, Vācijā, Anglijā. Brazīlijā mitinājās latviešu baptisti, kas nodarbojās ar lauksaimniecību. Otrā pasaules kara bēgļi dzīvoja arī Venecuēlā, Bolīvijā un Čīlē. Bija ģimenes, kas mita Ķīnā, Nepālā un pat Āfrikā un Mandžūrijā. Lēš, ka 20.gadsimtā emigrējušo latviešu skaits ir ap 300 000 cilvēku. Šobrīd ārpus Latvijas dzīvo aptuveni 200 000 cilvēku, kuri sevi identificē kā latviešus.

Vissmagākais genocīds bija PSRS komunistiskā terora laikā, kad 1941.gada 14.jūnijā un 1949.gada 25.martā no Latvijas uz Sibīriju izveda ap 29000 cilvēku.

Daļa latviešu padomju periodā brīvprātīgi izceļoja uz Krievijas Ziemeļu rajoniem, Sibīriju un Tālajiem Austrumiem, lai nopelnītu naudu komunisma trieciencltnēs.

REPATRIĀCIJA – ATGRIEŠANĀS LATVIJĀ

Kopš Repatriācijas likuma pieņemšanas 1995.gadā, Latvijā ir atgriezušies aptuveni 6000 repatriantu un viņu ģimenes locekļu.

No 1995.gada līdz 2009.gada 31.oktobrim repatriācijas ceļā uz pastāvīgu dzīvi Latvijā ir pārcēlušies 5731 repatrianti un viņa ģimenes locekļi, t.sk. no 2001.gada (ir statistiskie dati) līdz 2009.gada novembrim Latvijā atgriezušies:

- 1190 - no Austrumiem (bijušās PSRS teritorijas) – 66%,
- 613 - no Rietumiem – 34%.

Vislielākais repatriantu un viņu ģimenes locekļu skaits ir no Krievijas, Ukrainas, Baltkrievijas un ASV. Ar katru gadu repatriantu skaits samazinās. Šobrīd sabiedrībā sācies pretējais process – lielas Latvijas iedzīvotāju daļas aizbraukšana no valsts. Pašlaik – 21.gs sākumā – notiek ekonomisko emigrantu plūsma uz attīstītākām Eiropas un citām pasaules valstīm.

Uz dzīvi (darbu un/vai studijām, vai citos nolūkos) citā valstī pārcēlušies 4.7% Latvijas iedzīvotāju, par ko liecina pētījumu kompānijas GfK CR Baltic veiktā Latvijas iedzīvotāju aptauja. Par vispopulārāko Latvijas iedzīvotāju galamērķi uzskatāma Lielbritānija. Uz to izceļojuši 32% no visiem izceļotājiem. Tālāk seko Īrija ar 28% un Vācija ar 7%. Lielbritānija ieņem pirmo vietu šajā sarakstā, pateicoties Latgales un Rīgas rajona iedzīvotājiem. Starp pārējo Latvijas reģionu izceļotājiem populārākā ir Īrija, it īpaši, starp vidzemniekiem (42% izceļotāju).

Par izceļošanas pamatmērķi tiek uzskatīts darbs. Šajā nolūkā no Latvijas izceļojuši 79% izceļotāju, bet studēt devušies tikai 10%. Jāatzīmē, ka gandrīz visi izceļotāji ir ekonomiski aktīvo iedzīvotāju grupu pārstāvji.

VALSTS SVĒTKU DIENAS

Latvijā svētku dienas ir:

- ✓ 1.janvāris: Jaungada diena
- ✓ Marts/aprīlis: Lielā Piektdiena, Pirmās Lieldienas un otrās Lieldienas
- ✓ 1.maijs: Latvijas Republikas Satversmes sapulces sasaukšanas diena, Darba svētki
- ✓ 4.maijs: Latvijas Republikas Neatkarības deklarācijas pasludināšanas diena
- ✓ Maija otrā svētdiena: Mātes diena
- ✓ Maijs/jūnijs: Vasarsvētki
- ✓ 23.jūnijs: Līgo diena
- ✓ 24.jūnijs: Jāņu diena (vasaras saulgrieži)
- ✓ 18.novembris: Latvijas Republikas Proklamēšanas diena
- ✓ 24.,25.,26.decembris: Ziemassvētki (ziemas saulgrieži)
- ✓ 31.decembris: Vecgada diena

Pareizticīgie, vecticībnieki un pie citām konfesijām piederošie ticīgie Lieldienas, Vasarsvētkus un Ziemassvētkus atzīmē šo konfesiju noteiktajās dienās.

Ja svētku dienas - 4.maijs un 18.novembris - iekrīt sestdienā vai svētdienā, nākamā darbdiena tiek noteikta par **brīvdienu**.

ATCERES UN ATZĪMĒJAMĀS DIENAS

- ✓ 20.janvāris: 1991. gada barikāžu aizstāvju atceres diena
- ✓ 26.janvāris: Latvijas Republikas starptautiskās (*de jure*) atzišanas diena
- ✓ 8.marts: Starptautiskā sieviešu diena
- ✓ 25.marts: Komunistiskā genocīda upuru piemiņas diena
- ✓ 8.maijs: Nacisma sagrāves diena un Otrā pasaules kara upuru piemiņas diena
- ✓ 9.maijs: Eiropas diena
- ✓ 15.maijs: Starptautiskā ģimenes diena
- ✓ 1.jūnijs: Starptautiskā bērnu aizsardzības diena
- ✓ 14.jūnijs: Komunistiskā genocīda upuru piemiņas diena
- ✓ 17.jūnijs: Latvijas Republikas okupācijas diena
- ✓ 22.jūnijs: Varoņu piemiņas diena (Cēsu kaujas atceres diena)
- ✓ 4.jūlijs: Ebreju tautas genocīda upuru piemiņas diena
- ✓ Jūlija otrā sestdiena: Jūras svētku diena
- ✓ 11.augusts: Latvijas brīvības cīnītāju piemiņas diena
- ✓ 21.augusts: Konstitucionālā likuma „Par Latvijas Republikas valstisko statusu” pieņemšanas un Latvijas Republikas faktiskās neatkarības atjaunošanas diena
- ✓ 23.augusts: staļinisma un nacisma upuru atceres diena
- ✓ 1.septembris: Zinību diena
- ✓ Septembra otrā svētdiena: Tēva diena
- ✓ 22.septembris: Baltu vienības diena
- ✓ 1.oktobris: Starptautiskā veco ļaužu diena
- ✓ Oktobra pirmā svētdiena: Skolotāju diena
- ✓ 11.novembris: Lāčplēša diena
- ✓ Decembra pirmā svētdiena: pret latviešu tautu vērsta totalitārā komunistiskā režīma genocīda upuru piemiņas diena

REPATRIANTS IR

Persona, kura ir Latvijas pilsonis vai kurai viens no vecākiem vai vecvecākiem ir latvietis vai lietietis (līvs) un kura brīvprātīgi pārceļas uz pastāvīgu dzīvi Latvijas Republikā.

Tiesības ieceļot Latvijā kopā ar repatriantu ir viņa ģimenes locekļiem: repatrianta laulātajam, repatrianta un viņa laulātā nepilngadīgajiem un apgādībā esošajiem bērniem (arī adoptētajiem), repatrianta vecākiem.

REPATRIANTA TIESĪBAS:

1. Ievest Latvijā savu iedzīvi bez ievadmitas nodevām, muitā uzrādot repatrianta statusu apliecinājošo dokumentu.
2. Saņemt bezmaksas pastāvīgo uzturēšanās atļauju (ja Latvijas pilsonība nav atjaunota vai piešķirta).
3. Saņemt pensiju saskaņā ar Latvijas Republikas likumu "Par valsts pensijām".
4. Iegūt savā īpašumā dzīvokli vai māju, kā arī citu kustamo un nekustamo mantu, iegūt dzīvojamās telpas īres tiesības valsts vai pašvaldības mājā.
5. Saņemt materiālo palīdzību.*

* Tiesības uz Repatriācijas likumā noteikto materiālo palīdzību ir repatriantam, kurš izceļojis no Latvijas laikā līdz 1990.gada 4.maijam vai dzimis ārvalstīs, vai izceļojis no Latvijas pēc 1990.gada 4.maija un izceļošanas brīdī bijis nepilngadīgs.

REPATRIANTA PIENĀKUMI:

1. Ja Jūs esat saņēmis pastāvīgās uzturēšanās atļauju un Jums ir nepieciešams uzturēties ārpus Latvijas bez pārtraukuma vairāk kā sešus mēnešus kalendārā gada laikā, vai vairāk nekā divus gadus un sešus mēnešus piecu gadu laikā, Jums Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē jāiesniedz attiecīgu iesniegumu un prombūtni attaisnojošus dokumentus. Uz iesnieguma pamata Jums tiks izsniegta prombūtni attaisnojoša izziņa.

2. Pastāvīgās uzturēšanās atļauju reģistrē reizi piecos gados, ne vēlāk kā 30 dienas pirms uzturēšanās atļaujas reģistrēšanas termiņa beigām, vēršoties Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes teritoriālajā nodaļā pēc Jūsu deklarētās dzīvesvietas adreses, pastāvīgās uzturēšanās atļauja jāreģistrē arī tad, ja tiek mainīta pase.

LATVIJAS REPUBLIKAS NORMATĪVIE AKTI, KAS REGLAMENTĒ REPATRIANTU UN VIŅU ĢIMENES LOCEKĻU TIESĪBAS:

- Latvijas Republikas Satversme – minēta valsts iekārta, cilvēka pamattiesības;
- Regula (EEK) Nr.918/83, kas izveido Kopienas sistēmu atbrīvojumiem no muitas nodokļiem, pieņemta 1983.gada 28.martā. Noteikta kārtība, kādā repatriantu mantotā manta, personiskās lietošanas un sadzīves priekšmeti tiek atbrīvoti no muitas nodokļa;
- Repatriācijas likums - pieņemts 1995.gadā, noteikti pamatnosacījumi, lai repatrianti varētu atgriezties uz pastāvīgu dzīvi Latvijā;
- Imigrācijas likums - noteikta ārzemnieku ieceļošanas, uzturēšanās, tranzīta, izceļošanas un aizturēšanas kārtība, kā arī kārtība, kādā ārzemniekus tur apardzībā Latvijas Republikā un izraida no tās, lai nodrošinātu starptautiskajām tiesību normām un Latvijas Republikas interesēm atbilstošas migrācijas politikas īstenošanu;
- Iedzīvotāju reģistra likums - noteikta kārtība, kādā ziņas par repatriantiem un viņu ģimenes locekļiem tiek iekļautas Iedzīvotāju reģistrā, kā arī iekļaujamo ziņu apjoms;
- Likums "Par pašvaldību palīdzību dzīvokļa jautājumu risināšanā", pieņemts 2001. gada 6.decembrī;
- Pilsonības likums - noteikta kārtība, kādā repatriantam, kurš nav Latvijas Republikas pilsonis, un viņa ģimenes locekļiem var tikt piešķirta Latvijas Republikas pilsonība;
- Likums "Par valsts pensijām" – noteikta kārtība, kādā valsts sociālās apdrošināšanas pensiju nodrošina vecuma, invaliditātes un apgādnieka zaudējuma gadījumā;
- Latvijas Republikas Ministru kabineta 2005.gada 19.aprīļa noteikumi Nr.275 "Par materiālās palīdzības sniegšanu repatriantiem";
- Latvijas Republikas Ministru kabineta 2008.gada 1.aprīļa noteikumi Nr.222 "Noteikumi par valsts nodevu par vīzas, uzturēšanās atļaujas vai Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusa Latvijas Republikā pieprasīšanai nepieciešamo dokumentu izskatīšanu un ar to saistītajiem pakalpojumiem". Noteikumos noteikts, ka repatriants un viņu ģimenes locekļi, kuri ieceļo Repatriācijas likumā noteiktajā

- kārtībā, ir atbrīvoti no valsts nodevas samaksas par vīzas, pastāvīgās uzturēšanās atļaujas pieprasīšanai vai reģistrācijai nepieciešamo dokumentu izskatīšanu un uzturēšanās atļaujas atjaunošanu, ja tiek mainīts ceļošanas dokuments;
- Latvijas Republikas Ministru kabineta 2006.gada 3.oktobra noteikumi Nr.813 „Uzturēšanās atļauju noteikumi”. Minēti pastāvīgās uzturēšanās atļaujas pieprasīšanai nepieciešamie dokumenti, pastāvīgās uzturēšanās atļaujas izsniegšanas, reģistrēšanas un anulēšanas kārtība;
  - Latvijas Republikas Ministru kabineta 2006. gada 18. jūlija noteikumi Nr.586 "Kārtība, kādā Latvijas Republikā ieeļo un uzturas Eiropas Savienības dalībvalstu, Eiropas ekonomikas zonas valstu un Šveices Konfederācijas pilsoņi un viņu ģimenes locekļi".

Ar Latvijas Republikas normatīvajiem aktiem var iepazīties www.likumi.lv.

BŪTISKĀKĀ INFORMĀCIJA

KUR ZVANĪT ĀRKĀRTAS GADĪJUMOS?

Ārkārtas gadījumos zvaniet uz norādītajiem numuriem:

Vispārējais glābšanas dienests:	112
Ugunsdzēsēji:	01
Policija:	02
Ātrā medicīniskā palīdzība:	03
Gāzes avārijas dienests:	04

Svarīgi atcerēties, ka uz numuriem 01, 02, 03, 04 no mobilā tālruņa piezvanīt nav iespējams!

UZZIŅU DIENESTI

„Uzziņu dienests ir gluži kā ātrā palīdzība brīdī, kad nepieciešama informācija!”

Trīs galvenie uzziņu dienesti Latvijā ir **1188**, **1180** un **1189**. Informāciju iespējams saņemt latviešu, krievu un angļu valodā. Jautājiet pēc operatora, kas runā vienā no šīm valodām.

Uzziņu dienesti piedāvā visa veida informāciju par firmām, organizācijām, kā arī privātpersonu adresēm un telefoniem. Galvenie interneta uzziņu dienesti Latvijā ir www.1188.lv, www.zl.lv un www.1189.lv.

VALŪTA

- Latvijā apgrozībā ir skaidrā nauda nacionālās valūtas (lats) veidā (saīsinājumā LVL vai Ls). Lats ir brīvi konvertējama valūta. Sīkāka informācija par valūtu un tās kursiem pieejama (www.bank.lv).
- Gandrīz visas lielākās viesnīcas, restorāni un veikali pieņem kredītkartes. Rīgā un citās lielākajās Latvijas pilsētās viegli atrodami arī bankomāti.
- Nacionālā valūta tika ieviesta 1993.gadā. Latvijā apgrozībā ir 5, 10, 20, 50, 100 un 500 latu banknotes un 1, 2, 5, 10, 20, 50 santīmu monētas un 1 un 2 latu monētas.

BANKAS LATVIJĀ

Vairums banku Latvijā darba dienās ir atvērtas no plkst. 9:00 līdz 17:00. Banku filiāles, kuras atrodas lielajos tirdzniecības centros, ir atvērtas arī sestdienās un svētdienās, parasti no plkst. 10:00 līdz 20:00

- Latvijas Krājbanka Informatīvais tālrunis 67092020 <http://www.lkb.lv>
- SEB Banka Informatīvais tālrunis 80008009 <http://www.seb.lv>
- SWEDBANK Informatīvais tālrunis 67444444 <http://www.swedbank.lv>
- DnB NORD Banka Informatīvais tālrunis 67171880 <http://www.dnbnord.lv>
- NORDEA Informatīvais tālrunis 67096096 <http://www.nordea.lv>
- GE Money Bank Informatīvais tālrunis 67001878 <http://www.gemoneybank.lv>
- PAREX Banka Informatīvais tālrunis 67010000 <http://www.parex.lv>
- DANSKE banka Informatīvais tālrunis 67959599 <http://www.danskebanka.lv>
- Aizkraukles banka Informatīvais tālrunis 67775555 <http://www.aizkraukles.com>
- VEF Banka Informatīvais tālrunis 67556774 <http://www.vefbank.com>
- NORVIK Banka Informatīvais tālrunis 67041111 <http://www.norvik.lv>
- Hipotēku banka Informatīvais tālrunis 80000100 <http://www.hipo.lv>
- PrivatBank Informatīvais tālrunis 80001515 <http://www.privatbank.lv>
- SMP Bank Informatīvais tālrunis 67019153 <http://www.smpbank.lv>
- Rietumu Banka Informatīvais tālrunis 67025555 <http://www.rietumu.lv>

SABIEDRISKAIS TRANSPORTS RĪGĀ

- Visiem tramvajiem, autobusiem, trolejbusiem un mikroautobusiem (t.s. maršruta taksometriem) Rīgā ir noteikti maršruti.
- Vadītājs pasažierus drīkst izlaist un uzņemt tikai sabiedriskā transporta pieturās.
- Ja plānojat izmantot sabiedrisko transportu ikdienā, lētāk būs, ja iegādāšaties braukšanas karti visām mēneša dienām konkrētiem maršrutiem vai vairāku transporta veidu izmantošanai. Tā ļaus Jums attiecīgajā mēnesī izmantot sabiedrisko transportu tik bieži, cik vēlaties.
- Braukšanas viedkartes un viedbiļetes ir nopērkamas un papildināmas preses tirdzniecības vietās: „Narvesen”, „Preses apvienība”, „Plus Punkts”, kā arī speciālos biļešu automātos.
- Biļete sabiedriskajā transportā ir nopērkama pie vadītāja, bet, tad brauciena cena par vienu braucienu ir dārgāka, nekā izmantojot e-talonu vai viedbiļeti.
- Sabiedriskais transports parasti kursē katru dienu no plkst.05:30 rītā līdz aptuveni plkst. 00:30 naktī, bet dažos maršrutos pakalpojumi tiek sniegti līdz plkst. 22:30.
- Visiem sabiedriskajiem transportiem maršruta numurs un galapunkts ir attēlots redzamā vietā, tāpēc Jūs varat zināt, kurp tas brauc.
- Visu informāciju par sabiedriskā transporta maršrutiem un braukšanas biļetēm ir pieejama www.rigassatiksme.lv. Bezmaksas informatīvais tālrunis **80001919** (darba dienās no 7.30 – 21.00).

BIĻEŠU VEIDI SABIEDRISKAJAM TRANSPORTAM RĪGĀ

E-talona veidi:

1. Personalizēta viedkarte

Izgatavota no plastmasas, derīga 5 gadus, piesaistīta tikai vienam lietotājam, satur klienta datus – fotokartiņa, vārds, uzvārds, lietot var tikai kartes ipašnieks. Personalizēta viedkarte ir obligāta tiem, kas sabiedriskajā transportā izmanto atlaides, izņemot tos, kuri izmanto valsts noteiktos 100% braukšanas maksas atvieglojumus, bet pieteikties var ikviens pasažieris, dodoties uz klientu apkalpošanas centru un aizpildot pieteikšanās anketu. Nozaudēšanas gadījumā ir iespējams bloķēt un atjaunot, nezaudējot apmaksāto produktu, papildināt iespējams, biļešu automātos, preses tirdzniecības vietās (*Narvesen*, *Plus punkts* un *Preses apvienība*) un *Rīgas satiksme* biļešu pārdošanas vietās un internetā <http://etalons.rigassatiksme.lv>. Ielādēt var - mēneša abonementa biļetes, noteikta braucienu biļetes.

2. Nepersonalizēta viedkarte

Izgatavota no plastmasas, derīga 5 gadus, nesatur klienta datus – var lietot vairāki pasažieri, var iegādāties biļešu tirdzniecības vietās- cena Ls 2.00, nepieciešama tiem, kuri regulāri izmanto sabiedrisko transportu, tajā skaitā mēneša abonementa biļetes bez atlaidēm, un nevēlas lietot personalizētu e-talonu. Nozaudēšanas gadījumā nav iespējams bloķēt un atjaunot, papildināt iespējams, biļešu automātos, preses tirdzniecības vietās (*Narvesen, Plus punkts* un *Preses apvienība*) un *Rīgas satiksme* biļešu pārdošanas vietās. Ielādēt var - mēneša abonementa biļetes, noteikta braucienu biļetes .

3. Viedbiļete

Izgatavota no kartona, ar elektronisko čipu, pēc apmaksātā produkta izmantošanas nav iespējams atkārtoti uzpildīt, iespējams iegādāties laika biļetes un biļetes noteiktam braucienu skaitam, biļetes var iegādāties biļešu automātos, preses tirdzniecības vietās (*Narvesen, Plus punkts* un *Preses apvienība*) un *Rīgas satiksme* biļešu pārdošanas vietās, ērta tiem pasažieriem, kuri Rīgas sabiedrisko transportu izmanto neregulāri, tajā skaitā arī ne rīdzinieki.

4. Papīra biļete

Papīra biļete – nopērkama tikai sabiedriskā transporta līdzekļos pie vadītāja, dārgāka, nekā izmantojot e-talonu vai viedbiļeti.

Derīga vienam braucienam-tam, kura laikā tā ir iegādāta.

Bagāžas un dzīvnieku pārvadāšanas biļete- nopērkama tikai transporta līdzekli pie vadītāja.

5. Pārsēšanās biļete

Tehnisku problēmu gadījumā vadītājs izsniedz salonā esošajiem pasažieriem pārsēšanās biļeti, kas ir derīga stundu jebkurā no *Rīgas satiksmes* transporta līdzekļiem.

Biļešu veidi:

1. Mēneša abonementa biļete

Biļete ir derīga mēnesi no pirmās tās reģistrēšanas dienas. Braucienu skaits netiek ierobežots.

2. Biļete noteiktam braucienu skaitam

Iespējams iegādāties gan plastikāta viedkartē, gan kartona viedbiļetē.

Ja klients iegādājas, piemēram, biļeti 10 vai 20 braucieniem-tiek piemērota atlaide.

2 braucienu biļete 2 pasažieriem un 2 braucienu biļete 3 pasažieriem (iespējams iegādāties tikai kartona viedbiļetē).

3. Laika biļete

Biļete noteiktam laika posmam – 5 vai 3 dienām, kā arī 24 stundām.

Iespējams iegādāties kā kartona viedbiļeti.

4. Vienreizējā braukšanas biļete

Papīra biļete – nopērkama tikai sabiedriskā transporta līdzekļos pie vadītāja, dārgāka, nekā izmantojot e-talonu vai viedbiļeti.

Papīra biļete pensionāriem, kuriem ir piešķirti braukšanas maksas atvieglojumi – nopērkama tikai sabiedriskā transporta līdzeklī pie vadītāja.

Bagāžas un dzīvnieku pārvadāšanas biļete- nopērkama tikai transporta līdzeklī pie vadītāja.

Biļešu cenas iedzīvotājiem, skolēniem, skolotājiem, pensionāriem, studentiem, 3.grupas redzes un dzirdes invalīdiem, Černobiļas AES avārijas seku likvidācijas darbiniekiem, daudz bērnu ģimeņu vecākiem ir dažādas, ar tām var iepazīties Rīgas satiksmes mājas lapā: www.rigassatiksmelv vai preses tirdzniecības vietās.

VILCIENI

- Vilcieni Latvijā iedalāmi starptautisko maršrutu vilcienos un iekšzemes vilcienos. Iekšzemes vilcienus Rīgā bieži vien ērti izmantot arī kā pilsētas transportu.
- Starptautisko maršrutu vilcieni Rīgā vilcieni apstājas Rīgas centrālajā stacijā. Bez pārsēšanās ar starptautiskajiem vilcieniem iespējams nokļūt Sanktpēterburgā un Maskavā.
- Iekšzemes vilcieni apstājas arī citās maršruta stacijās. Pirms braukšanas pārbaudiet vai vilciens pietur Jums vajadzīgajā stacijā.
- Visa informācija par vilcienu maršrutiem un biļešu cenām ir pieejama www.ldz.lv, www.pv.lv. Informatīvais tālrunis klientiem un pasažieriem **1181**.
- Vilciens tiek uzskatīts par lētu transporta līdzekli, taču dzelzceļa tīkls nav tik labi attīstīts, un tādēļ ne vienmēr ir iespējams ar vilcienu nokļūt katrā Latvijas pilsētā.
- Aptuveno biļetes cenu iekšzemes vilcienu maršrutos iespējams aprēķināt kilometru skatu reizinot ar 0,025 Ls.
- Turp un atpakaļbiļetes cena ir tikai nedaudz zemāka par vienvirziena biļetes cenu.
- Ilustrācijai vilciena vienvirziena biļešu cenas vairāku Latvijas pilsētu virzienā:
  - Rīga – Sigulda – 1.55 Ls
  - Rīga – Jelgava – 1.35 Ls
  - Rīga – Valmiera- 2.80 Ls
  - Rīga – Rēzekne 4.80 Ls
  - Rīga –Daugavpils – 4.70 Ls
  - Rīga – Liepāja – 4.80 Ls

STARPPILSĒTU UN STARPTAU TISKIE AUTOBUSI

- Starptautisko maršrutu un starppilsētu autobusu galvenā pieturvietā ir Rīgas Centrālā autoosta, taču tie pietur arī atsevišķās pieturās ārpus Rīgas centra (piemēram, Valmieras/Sanktpēterburgas virzienā braucošie autobusi –Teikā un Juglā).
- Autobuss tiek uzskatīts par vizizdevīgāko transporta līdzekli, jo ar autobusu iespējams nokļūt praktiski visās Latvijas pilsētās.
- Visa informācija par starptautiskajiem starppilsētu autobusiem un to kustību maršrutiem ir pieejama www.autoosta.lv. Autoostas uzziņu dienesta tālrunis **90000009** (maksas tālrunis - 0,24 Ls/min). Biļešu rezervācija pa tālruni **90001111** (maksas tālrunis - 0,35 Ls/min).
- Aptuveno biļetes cenu iespējams aprēķināt kilometru skatu reizinot ar 0,03 Ls.
- Ilustrācijai vienvirziena autobusa biļešu cenas vairāku Latvijas pilsētu virzienā:
  - Rīga – Sigulda – 1.50 Ls
  - Rīga – Jelgava – 1.50 Ls
  - Rīga – Valmiera- 3.10 Ls
  - Rīga – Rēzekne 6.70 Ls
  - Rīga –Daugavpils – 5.60 Ls
  - Rīga – Liepāja – 5.40 Ls

Pazīstamākās starptautisko maršrutu autobusu firmas ir „Eirolines” (www.eirolines.lv), „Ecolines” (www.ecolines.lv). Bez pārsēšanās ar šiem autobusiem iespējams nokļūt vairākās Baltijas valstu, Eiropas un Krievijas pilsētās.

TAKSOMETRI

- Taksometri Rīgā un gandrīz visās lielākajās pilsētās Latvijā pieejami 24 stundas diennaktī.
- Ja taksometrs ir pieejams, tam ir iedegta zaļā gaisma, ja nē- tad sarkana.
- Taksometrus varat atrast vai nu taksometru stāvvietā vai apstādināt tos uz ielas, paceļot roku, vai arī zvanot Taxi izziņu dienestam pa tālruni **8880** (maksas pakalpojums), kur jūs tiksiet savienots ar jebkuru taksometru kompāniju, vai arī zvanot uzziņu dienestiem **1188, 1180** vai **1189**. Vairākām taksometra firmām ir arī bezmaksas numuri.
- Braukšanas maksa parasti ir attēlota uz taksometra durvīm.
- Uz taksometra paneļa esošais skaitītājs rāda braukšanas maksu. Pārlicinieties, ka skaitītājs patiešām darbojas.
- Aptuvenās taksometru cenas Rīgā (dažādām taksometru firmām var atšķirties):
  - LVL 1,50 - iekāpšana (no 00.00 līdz 24.00)
  - LVL 0,50 - 1 km (no 00.00 līdz 24.00)
  - LVL 6,00 – 1 stunda gaidīšana
- Piemēram, brauciens no Rīgas centra uz Rīgas lidostu parasti maksā 6,00 – 9,00 Ls.
- Šaubu gadījumā pirms iekāpšanas taksometrā par prognozējamo cenu jautājiet vadītājam.

PERSONĪGĀ AUTOMAŠĪNA

Automašīna ir jāreģistrē Ceļu satiksmes drošības direkcijā.

Visa informācija par autovadītāja apliecību un pārvietošanos ar personīgo automašīnu pieejama www.csdd.lv. CSDD informācijas tālrunis **67025777**, e-pasts oficce@csdd.gov.lv.

Lai automašīnu drīkstētu izmantot, nepieciešams iziet tehnisko apskati, kuras laikā tiek pārbaudīts, vai automašīna ir atbilstošā tehniskā stāvoklī.

Saskaņā ar likumu jāieģādājas arī transporta līdzekļa obligātā civiltiesiskā apdrošināšana, kas paredzēta, lai segtu transporta līdzekļa īpašnieka vai tiesīga lietotāja izraisītā ceļu satiksmes negadījumā nodarīto zaudējumu trešajai personai.

NOTEIKUMI PĀRVIETOJOTIES AR AUTOMAŠĪNU

- Lai vadītu automašīnu, ir jābūt vismaz 18 gadus vecam.
- Latvijā ceļu satiksmes noteikumi ir diezgan stingri. Par nelieliem pārkāpumiem policija var uzlikt brīdinājumu vai soda naudu, par smagākiem pārkāpumiem (piem., braukšana alkohola reibumā) sodi ir bargāki – lielāki naudas sodi, autovadītāja tiesību atņemšana, arī administratīvais arests.
- Latvijā spēkā ir soda punktu sistēma. Ja jums ir 16 soda punkti, jūsu autovadītāja apliecība tiek anulēta, un jūs to varat atjaunot tikai tad, ja no jauna kārtojat eksāmenus.
- Parasti atļautais braukšanas ātrums pilsētā un apdzīvotās vietās ir 50 km stundā, savukārt ārpus tām – 90 km stundā.
- Dažās vietās ir uzstādīti mobilie fotoradari, lai noteiktu braukšanas ātrumu. Tie tiek pārvietoti dažādās vietās.
- Auto vadīšana alkohola reibumā vai narkotisko vielu ietekmē ir kategoriski aizliegta.
- Ja noticis ceļu satiksmes negadījums, zvaniet uz vispārējo glābšanas dienesta tālruna numuru **112** un izstāstiet par situāciju. Nepieciešamības gadījumā operators jūs savienos ar Ceļu policiju un citiem dienestiem!

IEROBEŽOJUMI LATVIJĀ

Ierobežojumi Latvijā var būt ar likumu noteikti, dažādu pašvaldību saistošajos noteikumos noteikti un privātpašnieku noteikti.

Svarīgi atcerēties, ka Latvijā:

- Nav atļauts smēķēt lielākajā daļā sabiedrisko vietu. Smēķēšanas aizliegums vai atļauja ir norādīta ar attiecīgu zīmi.
- Nav atļauts sabiedriskās vietās turēt rokās jebkādu atvērtu alkoholiskā dzēriena iepakojumu, izņemot vietās, kur tas atļauts.
- Bērniem līdz 16 gadu vecumam nav atļauts atrasties sabiedriskā vietā bez vecāku, aizbildņa, audžuģimenes vai viņu pilnvarotas pilngadīgas personas uzraudzības nakts laikā. Par nakts laiku uzskatāms laiks no pulksten 22.00 līdz 6.00. Katra pašvaldība attiecībā uz šo laiku un bērna vecumu var noteikt stingrākus ierobežojumus.
- Nav atļauts atrasties zālienā un apstādījumos, kuros ir pašvaldības izvietotas aizlieguma zīmes.
- Nav atļauts dzīvot (gulēt, pārnakšņot, u.c.) parkos, pludmalēs, uz ielām vai citās sabiedriskās vietās.
- Nav atļauts piegružot, spļaut vai nokārtot dabiskās vajadzības vietās, kur to nav paredzēts darīt.
- Ar attiecīgām norādēm ierobežotā privātajā mežā sēņot un ogot var tikai ar zemes īpašnieka ziņu. Savukārt valsts un pašvaldības mežā ikvienam ir tiesības saudzīgi vākt savvaļas ogas, augļus, riekstus un sēnes, ja vien teritorijā nav izvietoti brīdinājuma uzraksti.
- Katram makšķerniekam Latvijā (izņemot bērnus un jauniešus līdz 16 gadu vecumam un personas pēc 65 gadu vecuma sasniegšanas) jāiegādājas makšķerēšanas karte, kas dod tiesības makšķerēt Latvijas ūdeņu zivis. Sevišķi labās makšķerēšanas vietās, kur zivju krājumi tiek regulāri papildināti, tiek organizēta licencētā makšķerēšana. Makšķerniekam jāņem vērā, ka ļoti daudzi Latvijas ezeri ir privāti un tiesības tajos zvejot un makšķerēt pieder piekrastes zemes īpašniekiem. Ja makšķerēšanai izvēlētais ezers ir privāts, tajā drīkst makšķerēt tikai ar piekrastes zemes īpašnieka atļauju.

MĀJOKĻA JAUTĀJUMI

Dzīvesvietas īres izmaksas atkarīgas no platības un atrašanās vietas. Parasti šādos dzīvokļos ir ledusskapis un plīts ar krāsni. Atcerieties, ka komunālie maksājumi (apkure, atkritumu izvešana, elektrība, karstais un aukstais ūdens u.c.) nav iekļauti īres maksā!

Kur atrast informāciju par irējamām dzīvesvietām? Jautājiet paziņām, laikrakstos sludinājuma sadaļā, internetā (piemēram, www.rentinriga.lv, www.city24.lv, www.dzivoklis.lv, www.ss.lv, www.reklama.lv, www.nams24.lv, www.varianti.lv u.c.).

Kad būsiet atradis sev vēlamo mājokli, sazinieties ar mākleri, īpašnieku vai personu, kas dzīvokli nodod apakšīrē. Noskaidrojiet, kad būtu iespējams apskatīt mājokli.

Ja mājoklis jūs apmierina, tad vienojieties ar saimnieku par dzīvokļa īri. Pārliecinieties, ka esat saņēmis skaidru rakstisku piekrišanu pirms maksājat saimniekam vai pārvaldniekam jebkādu naudas summu. Uzziniet saimnieka vārdu, uzvārdu, adresi un tālruna numuru. Noskaidrojiet, kam un kā Jums jāmaksā par īri (ar bankas pārskaitījumu vai skaidrā naudā), apstipriniet visus maksājumus, ko veiciet par īri. Atstājiet sev vienu parakstītu īres līguma eksemplāru un ikmēneša īres un komunālo pakalpojumu apmaksas kvītis.

DZĪVESVIETAS DEKLARĒŠANA

Ja Jūs dzīvojat bez deklarētās dzīvesvietas vai maināt savu dzīvesvietu, Jums neka- vējoties tā jādeklarē.

Jums jādeklarē Jūsu dzīvesvieta:

1. attiecīgajā pašvaldībā vai pašvaldības iestādē;
2. Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē;
3. elektroniski.

Papildus informācija par dzīvesvietas deklarēšanu attiecīgajā pašvaldībā vai pašvaldības iestādē, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē vai elektroniski ir pieejama www.pmlp.gov.lv.

Lai deklarētu dzīvesvietu attiecīgajā pašvaldībā vai pašvaldības iestādē, Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldē, Jums vai Jūsu pilnvarotajam pārstāvim:

1. ir jāuzrāda pase vai cits Latvijā derīgs personu apliecinošs dokuments (pilnvarotajam pārstāvim papildus jāuzrāda rakstveidā pilnvara);
2. ir jāaizpilda dzīvesvietas deklarācijas veidlapa.

Jūs varat deklarēt savu dzīvesvietu elektroniski tīmekļa vietnē www.latvija.lv, ja Jums ir elektroniskais paraksts vai kredītiestādes elektronisko norēķinu sistēmas autentifikācijas līdzeklis. Deklarējot dzīvesvietu elektroniski tīmekļa vietnē www.latvija.lv, Jums ir jāaizpilda speciālā tiešsaistes forma.

NODARBINĀTĪBA

legūt informāciju par brīvajām darba vietām, kā arī konsultēties ar karjeras konsultantu par jūsu nodarbinātības iespējām jūs varat Nodarbinātības valsts aģentūras klientu apkalpošanas nodaļās.

Informācija ir pieejama arī www.nva.gov.lv, tālrunis **67021706**.

Kur atrast informāciju par darba piedāvājumiem? Informāciju varat meklēt laikrakstos, pie sludinājuma dēļiem, internetā (piemēram, www.ss.lv, www.e-darbs.lv, www.job.lv, www.workingday.lv, www.cvmarket.lv, www.personals.lv u.c.).

Informācija par dažādiem kursiem, iespējas saņemt atlaižu kartes, sludinājumi - ir pieejami www.nacundari.lv.

DARBA LĪGUMS

Lai Latvijā varētu strādāt likumīgi, jums ar darba devēju jāparaksta rakstiski sagatavots darba līgums, tas ir dokuments, kas nosaka abu pušu, t.i., darba devēja un jūsu kā darbinieka, tiesības un pienākumus.

Darba līgumā ir jābūt: jūsu vārdam, uzvārdam, personas kodam, dzīvesvietai, darba devēja vārdam, uzvārdam (nosaukumam), reģistrācijas numuram un juridiskajai adresei, darba tiesisko attiecību sākuma datumam un paredzamajam ilgumam (ja jūsu darba līgums noslēgts uz noteiktu laiku), darba vietai (ja darba pienākumu veikšana nav paredzēta kādā noteiktā darba vietā, to, ka darbinieku var nodarbināt dažādās vietās), jūsu arodam, amatam, specialitātei, darba samaksas apmēram un izmaksas laikam, nolīgtajam dienas vai nedēļas darba laikam, ikgadējā apmaksātā atvaļinājuma ilgumam, darba līguma uzteikuma termiņam, kā arī norāda darba koplīgumu, darba kārtības noteikumus, kas piemērojami darba tiesiskajām attiecībām. Darba līgums ir jāsagatavo divos eksemplāros – katrai pusei pa vienam eksemplāram.

BEZDARBS

Jums ir tiesības saņemt bezdarbnieka pabalstu, ja:

- Esat reģistrējies valsts nodarbinātības dienestā un jums ir piešķirts bezdarbnieka statuss;

- Jūsu kopējais apdrošināšanas (darba) stāžs ir ne mazāks par vienu gadu;
- Par jums Latvijā ir veiktas obligātās sociālās apdrošināšanas iemaksas bezdarba gadījumam ne mazāk kā 9 mēnešus pēdējo 12 mēnešu periodā pirms bezdarbnieka statusa iegūšanas dienas;
- Jūs esat sasniedzis vismaz 15 gadu vecumu;
- Jūs vēl neesat sasniedzis valsts vecuma piešķiršanai nepieciešamo pensijas vecumu.

Lai jūs reģistrētos kā bezdarbnieks, jums nepieciešams uzrādīt:

- Pasi;
- Algas nodokļu grāmatiņu, ko jūs varat saņemt jūsu dzīvesvietas Valsts ieņēmumu dienesta nodaļā;
- Pastāvīgās uzturēšanās atļauju, ja neesat Latvijas pilsonis.

Bezdarbnieka pabalstu izmaksā ne ilgāk kā deviņus mēnešus gada laikā pēc tā piešķiršanas.

Pēc pārceļšanās Pilsonības un migrācijas lietu pārvalde maksā ikmēneša pabalstu 90 procentu apmērā no minimālās darba algas, ja repatriants gada laikā pēc pārceļšanās uz pastāvīgu dzīvi Latvijā ir iesniedzis iesniegumu Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldei un stājies uzskaitē Nodarbinātības valsts dienestā kā bezdarbnieks. Pabalstu maksā sešus mēnešus pēc kārtas.

Kad jūs esat reģistrējies Nodarbinātības valsts aģentūrā un esat ieguvis bezdarbnieka statusu, jums jāpiesakās Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūrā, lai saņemtu bezdarbnieka pabalstu. Lai iegūtu detalizētu informāciju par bezdarbnieku pabalsta aprēķināšanas kārtību, zvaniet pa bezmaksas tālruni **8001015**.

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras mājas lapā ir atrodamā informācija arī par valsts pensijām, un bērna kopšanas pabalstu www.vsa.lv.

Ziņas par sociālās aprūpes centriem un pensionātiem, dažādiem pabalstiem ir pieejama www.rehab.lv.

Ar informāciju par darba drošību un dažādiem riska faktoriem darbā varat iepazīties www.stradavesels.lv.

KOMERCDARBĪBAS UZSĀKŠANA BEZDARBNIEKIEM

Bezdarbniekiem, kuri vēlas uzsākt komercdarbību vai pašnodarbinātību, Nodarbinātības valsts aģentūra (NVA) sniedz konsultatīvu palīdzību un finansiālu atbalstu biznesa uzsākšanai, kā arī nodrošina biznesa plānu īstenošanas atbilstības regulāru novērtēšanu 24 mēnešus no biznesa plānu īstenošanas uzsākšanas dienas.

Šajā pasākumā var piedalīties tie bezdarbnieki, kuri:

- ieguvuši profesionālo vai augstāko izglītību uzņēmējdarbības, biznesa vadības vai citā līdzīgā jomā;
- bezdarbnieku profesionālās apmācības ietvaros ir apguvuši izglītības programmas, tādējādi iegūstot nepieciešamās zināšanas uzņēmējdarbības jomā;
- ieguvuši profesionālo vai augstāko izglītību (ar uzņēmējdarbību nesaistītā jomā), un apguvuši neformālās izglītības programmas ar uzņēmējdarbību vadību saistītā jomā.

Pasākuma laikā bezdarbnieki saņems šādu palīdzību komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanai:

- konsultācijas biznesa plāna sagatavošanā un izstrādāšanā (20 konsultācijas 6 nedēļu laikā);

ja NVA izraudzīts eksperts ir sniedzis pozitīvu atzinumu par biznesa plāna dzīvotspēju un nepieciešamību pēc tālāka Nodarbinātības valsts aģentūras atbalsta:

- konsultācijas biznesa plāna īstenošanas pirmajā pašnodarbinātības vai komercdarbības gadā (20 konsultācijas);
- komercdarbības dotāciju biznesa plāna īstenošanai - ne vairāk kā 4 tūkst. latu atbilstoši apstiprinātajai biznesa plāna tāmei;
- mēneša dotāciju pasākuma īstenošanas sākumposmā (pirmajos sešos mēnešos) - valstī noteiktās minimālās mēneša darba algas apmērā.

Papildu informāciju par komercdarbības vai pašnodarbinātības uzsākšanas pasākumu var iegūt bezdarbniekam tuvākajā NVA filiālē vai NVA mājas lapā www.nva.gov.lv.

BIZNESA UZSĀKŠANA UN UZŅĒMUMA REĢISTRĒŠANA

Pašnodarbinātas personas reģistrēšana.

Jūs varat reģistrēties kā pašnodarbināta persona dzīvesvietas Valsts ieņēmumu dienesta teritoriālajā iestādē. Valsts ieņēmumu dienesta darbinieks izsniegs Nodokļu maksātāja reģistrācijas pieteikuma veidlapu un palīdzēs to aizpildīt. Reģistrējoties Valsts ieņēmumu dienestā, ir jāuzrāda pase un jāiesniedz:

- pieteikuma veidlapa;
- atkarībā no saimnieciskās darbības veida, papildu dokumentu kopijas (uzrādot oriģinālus).

Sīkāka informācijas meklējama: www.vid.gov.lv.

Individuālā komersanta reģistrēšana.

Lai individuālo komersantu ierakstītu komercreģistrā, Uzņēmumu reģistrā ir jāiesniedz:

- pieteikuma veidlapa;
- valsts nodevas samaksas kvīts par individuālā komersanta ierakstīšanu komerc- reģistrā;
- kvīts par komercreģistra ieraksta publikācijas apmaksu oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".

Sīkāka informācija meklējama: www.ur.gov.lv.

Sabiedrības ar ierobežotu atbildību (SIA) reģistrēšana.

Lai reģistrētu SIA, Uzņēmumu reģistra nodaļā pēc SIA juridiskās adreses, jāiesniedz:

- pieteikuma veidlapa;
- dibināšanas līgums;
- SIA statūti;
- bankas izziņa par pamatkapitāla apmaksu;
- dokumenti, kas apliecina katra mantiskā ieguldījuma vērtību;
- katra padomes locekļa rakstveida piekrišana būt par padomes locekli (ja SIA ir padome);
- katra valdes locekļa rakstveida piekrišana būt par valdes locekli;
- valdes locekļu notariāli apliecināti parakstu paraugi (ja valdes loceklis kā dibinātājs jau nav parakstījis pieteikumu par SIA ierakstīšanu komercreģistrā);
- valdes paziņojums par SIA juridisko adresi;
- kvīts par valsts nodevas samaksu par SIA ierakstīšanu komercreģistrā;
- kvīts par reģistrācijas sludinājuma publikācijas apmaksu oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".

Sīkāka informācija meklējama: www.ur.gov.lv

Akciju sabiedrības (A/S) reģistrēšana.

Akciju sabiedrību var reģistrēt pēc tās juridiskās adreses attiecīgā Uzņēmumu reģistra reģionālajā nodaļā pēc A/S juridiskās adreses jāiesniedz:

- pieteikuma veidlapa;
- dibināšanas līgums;
- sabiedrības statūti;
- bankas izziņa par pamatkapitāla apmaksu;
- dokumenti, kas apliecina katra mantiskā ieguldījuma vērtību;
- katra padomes locekļa rakstveida piekrišana būt par padomes locekli;
- katra valdes locekļa rakstveida piekrišana būt par valdes locekli;
- valdes locekļu notariāli apliecināti parakstu paraugi (ja valdes loceklis kā dibinātājs jau nav parakstījis pieteikumu par sabiedrības ierakstīšanu komercreģistrā);
- valdes paziņojums par A/S juridisko adresi;
- kvīts par valsts nodevas samaksu par A/S reģistrāciju;

- kvīts par reģistrācijas sludinājuma publikācijas apmaksu oficiālajā laikrakstā "Latvijas Vēstnesis".

Sīkāka informācija meklējama: www.ur.gov.lv.

ALGAS NODOKĻA GRĀMATIŅA

Algas nodokļa grāmatiņa ir nepieciešama, lai nodrošinātu nodokļa maksātāju uzskaiti, iedzīvotāju ienākuma nodokļa maksāšanas kontroli un pareizu neapliekamā minimuma un nodokļa atvieglojumu piemērošanu.

Algas nodokļa grāmatiņa dod tiesības uz atvieglojumiem – neapliekamo minimumu, atvieglojumu par apgādājamiem, par invaliditāti u.c. Katram Latvijas Republikas iedzīvotājam var būt tikai viena algas nodokļa grāmatiņa, kuru fiziskā persona var saņemt Valsts ieņēmumu dienesta (VID) teritoriālajā iestādē pēc nodokļa maksātāja dzīvesvietas. Algas nodokļa grāmatiņai nav derīguma termiņa.

Algas nodokļa grāmatiņa jāsaņem, pirmo reizi stājoties darba tiesiskajās attiecībās.

Lai saņemtu algas nodokļa grāmatiņu un aktualizētu grāmatiņā norādāmās ziņas, nodokļa maksātājs uzrāda pasi vai citu personu apliecinošu dokumentu, un dokumentus, kas apliecina nodokļa maksātāja tiesības uz nodokļa atvieglojumiem.

VESELĪBA

Lai saņemtu valsts garantēto veselības aprūpi (maksājot tikai pacienta iemaksu), jums jāizvēlas savs ģimenes ārsts.

Pacienta iemaksa ir dalības maksa par sniegto pakalpojumu. Savu ģimenes ārstu varat izvēlēties Veselības norēķinu centra mājas lapā www.vnc.gov.lv vai zvanot pa bezmaksas tālruni **80001234**, ziņas par medicīnas iestādēm un ģimenes ārstu praksi var atrast portālā www.neslimo.lv, tālrunis **67220661**.

Lai saņemtu pakalpojumus, jums jāreģistrējas, aizpildot reģistrācijas veidlapu.

Lai apmeklētu medicīnas speciālistu, jums pirms tam ir jāvēršas pie sava ģimenes ārsta. Ārsts jūs var nosūtīt pie medicīnas vai kāda cita speciālista turpmāku izmeklējumu veikšanai. Šajā gadījumā jums būs jāmaksā tikai pacienta iemaksa.

Neaizmirstiet konsultēties ar savu ģimenes ārstu par to, kā pieteikties jebkādam vizītem vai pārbaudēm.

Lai apmeklētu lielāko daļu ārstu, jums jāpiesaka vizīte pa tālruni.

Lūdzu, piezvaniet uz iestādi, lai atceltu pieteiktās vizītes.

Jūs varat doties uz slimnīcas neatliekamās medicīniskās palīdzības uzņemšanas nodaļu bez iepriekšējās pieteikšanās.

Par apmeklējumu pie ģimenes ārsta ambulatori jāmaksā Ls 1,00.

Par ārsta speciālista apmeklējumu un konsultāciju ambulatori jāmaksā Ls 5,00.

Bērniem līdz 18 gadu vecumam, grūtniecēm un sievietēm pēcdzemdību periodā līdz 42 dienām, maznodrošinātām personām (uzrādot attiecīgu uzziņu), kā arī dažām citām personu grupām nav jāmaksā šī iemaksa.

Bērniem ģimenes ārsta vizīte mājās ir bez maksas, citiem pacientiem par šo pakalpojumu jāmaksā.

Bērni līdz 18 gadu vecumam drīkst apmeklēt zobārstu bez maksas.

IZGLĪTĪBA

Maksu par pirmsskolas izglītības, pamatizglītības un vidējās izglītības ieguvu valsts vai pašvaldību dibinātā izglītības iestādē sedz no valsts budžeta vai no pašvaldību budžetiem Ministru kabineta noteiktajā kārtībā. Privātā izglītības iestāde var noteikt maksu par izglītības ieguvu.

PIRMSSKOLAS IZGLĪTĪBAS IESTĀDES

Latvijā, sevišķi Rīgā, ir liels valsts pirmsskolas izglītības iestāžu trūkums, tādēļ piesakiet bērnu pirmsskolas izglītības iestādē tūlīt pēc dzimšanas. Piesakot bērnu, jums jāuzrāda bērna dzimšanas apliecība, kā arī jūsu personu apliecinošu dokumentu.

Piesakot bērnu kādā no Rīgas pirmsskolas izglītības iestādēm, ir iespējams sekot līdzī rindas situācijai publiskajā reģistrā Rīgas pilsētas pašvaldības portālā www.riga.lv.

Neskaidrību gadījumā var zvanīt Rīgas pilsētas domes Izglītības, jaunatnes un sporta departamentam: **67026818** vai **67026841**, vai interesēties attiecīgajā pašvaldībā.

Reģistrācijas pieteikumi tiek sistematizēti šādos reģistros:

- Pirmās pakāpes reģistrā, ja bērna dzīvesvieta deklarēta attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā;
- Otrās pakāpes reģistrā, ja bērna dzīvesvieta deklarēta attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā un audzēknis ir uzņemts vienā pašvaldības pirmsskolas izglītības iestādē, bet vecāki vēlas mainīt pirmsskolas izglītības iestādi;
- Trešās pakāpes reģistrā, ja bērna dzīvesvieta deklarēta ārpus attiecīgās pašvaldības administratīvās teritorijas;
- Ceturtās pakāpes reģistrā, ja bērna dzīvesvieta deklarēta ārpus attiecīgās pašvaldības administratīvās teritorijas un kurš jau ir uzņemts kādā pirmsskolas izglītības iestādē, vecāki vēlas mainīt pirmsskolas izglītības iestādi.

Kārtību, kādā bērns piesakāms pirmsskolas izglītības iestādē, katra pašvaldība nosaka savos saistošajos noteikumos. Vairāku pašvaldību saistošajos noteikumos noteikts, ka vismaz vienam no vecākiem kopā ar bērnu jābūt deklarētam attiecīgās pašvaldības administratīvajā teritorijā.

PAMATIZGLĪTĪBA

Pamatizglītība un vidējā izglītība Latvijā ir bez maksas.

Jums jāpiesakās izglītības iestādē tajā administratīvajā teritorijā, kurā esat deklarējis savu dzīvesvietu. Citās administratīvo teritoriju skolās bērnu var pieteikt rindas kārtībā, jo priekšroka būs tiem bērniem, kam dzīvesvieta deklarēta attiecīgajā teritorijā.

Pamatizglītība Latvijā ir obligāta (9 gadi).

Vidējā izglītība (ietver 9 pamatizglītības gadus) ilgst 12 gadus.

Latvijas skolu portāls www.skolas.lv.

Apraksts par izglītību portālā www.education.lv.

Informācija skolēniem un studentiem portālā www.aiknc.lv.

Bērnu reģistrācija Rīgas izglītības iestādēs notiek visu gadu, vecākiem iesniedzot noteikta parauga iesniegumu, kā arī uzrādot bērna dzimšanas apliecību vai dokumentu, kurā norādīts bērna personas kods, un vecāka personu apliecinošu dokumentu (aizbildnim – Bāriņtiesas lēmumu, kas apliecina aizbildnības nodibināšanas faktu).

AUGSTĀKĀ IZGLĪTĪBA

Lai iestātos kādā no augstākās izglītības iestādēm, Jums jāpabeidz vispārējās vidējās izglītības iestāde.

Augstākās izglītības iestāžu saraksts ir atrodams portālā www.aiknc.lv.

Kur griezties, ja nepieciešama ārvalstīs iegūta izglītības dokumenta atzīšana Latvijā?

Izglītības dokumenti ir jāiesniedz ekspertīzei Akadēmiskās informācijas centrā (AIC – www.aic.lv), kontaktinformācija: tālr.**67225155**, e-pasts: diplomi@aic.lv, adrese: Brīvības iela 33, Rīga.

INTEREŠU IZGLĪTĪBAS IESPĒJAS

Latvijā kā viena no brīvā laika pavadīšanas iespējām tiek piedāvāta interešu izglītība. Interešu izglītības programmas īsteno pašvaldību dibinātas interešu izglītības iestādes, vispārējās izglītības iestādes, profesionālās un profesionālās ievirzes izglītības iestādes, privātās izglītības iestādes, iesaistot bērnus un jauniešus vecumā no 3 līdz 25 gadu vecumam. Informācija atrodama www.vjic.gov.lv.

VALSTS VALODAS PRASMES PĀRBAUDE

Valsts valodas prasmes līmeņi:

Latvijā ir noteikti trīs valsts valodas prasmes līmeņi:

pamata jeb A līmenis,

vidējais jeb B līmenis,

augstākais jeb C līmenis.

Katram līmenim ir divas pakāpes:

1. – zemākā pakāpe;

2. – augstākā pakāpe.

Valsts valodas prasmes apliecība ir nepieciešama darba vajadzībām Latvijas Republikā. Valsts valodas prasmes pārbaudes uzdevums ir novērtēt personas valsts (latviešu) valodas prasmes līmeni. Ja valsts valodas prasmes pārbaude ir nokārtota sekmīgi, persona saņem valsts valodas prasmes apliecību.

Valsts valodas prasmes līmeņi un pakāpes konkrētām profesijām un amatiem ir noteikti Ministru kabineta 2009.gada 7.jūlija noteikumu Nr.733 „Noteikumi par valsts valodas zināšanu apjomu un valsts valodas prasmes pārbaudes kārtību profesionālo un amata pienākumu veikšanai, pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanai un Eiropas Kopienas pastāvīgā iedzīvotāja statusa iegūšanai un valsts nodevu par valsts valodas prasmes pārbaudi”:

- 1.pielikumā (valsts un pašvaldību institūcijās nodarbinātajiem);
- 2.pielikumā (privāto iestāžu, organizāciju un uzņēmumu (uzņēmēj sabiedrību) darbiniekiem).

Iesniegumu par reģistrēšanos valsts valodas pārbaudei jūs varat iesniegt:

PERSONĪGI (pilsētā, kurā vēlaties kārtot pārbaudi).

Ja persona iesniedz iesniegumu personīgi, ir jāuzrāda:

- derīgs personu apliecinošs dokuments;
- kredītiestādes apstiprināts maksājuma uzdevums (vai cits maksājumu apliecinošs dokuments) par samaksāto valsts nodevu. Minētais dokuments ir derīgs ne ilgāk kā trīs mēnešus pēc tā iesniegšanas centrā.
- ja persona ir tiesīga un vēlas kārtot pārbaudi ar atvieglojumiem, viņa iesniedz ārsta rehabilitologa atzinumu, kurā norādīti ar veselības stāvokli saistīti funkcionēšanas ierobežojumi.

ELEKTRONISKI (visc@visc.gov.lv).

Dokumentam jābūt parakstītam ar elektronisko parakstu. Ja persona nosūta iesniegumu elektroniskā dokumenta formā, citus nepieciešamos dokumentus personai jāuzrāda, ierodoties uz pārbaudi:

- derīgu personu apliecinošu dokumentu;
- kredītiestādes apstiprinātu maksājuma uzdevumu (vai citu maksājumu apliecinošu dokumentu) par samaksāto valsts nodevu. Minētais dokuments ir derīgs ne ilgāk kā trīs mēnešus pēc tā iesniegšanas centrā.
- ja persona ir tiesīga un vēlas kārtot pārbaudi ar atvieglojumiem, viņa iesniedz ārsta rehabilitologa atzinumu, kurā norādīti ar veselības stāvokli saistīti funkcionēšanas ierobežojumi.

NOSŪTĪT VĒSTULĒ PA PASTU

(Valsts izglītības satura centra Valsts valodas pārbaudes nodaļai, Vaļņu iela 2, Rīga, LV-1050. Pasta zīmogs ne vēlāk kā 10 dienas pirms pārbaudes).

Ja persona iesniegumu nosūta pa pastu, citus nepieciešamos dokumentus persona uzrāda, ierodoties uz pārbaudi:

- derīgu personu apliecinošu dokumentu;
- kredītiestādes apstiprinātu maksājuma uzdevumu (vai citu maksājumu apliecinošu dokumentu) par samaksāto valsts nodevu. Minētais dokuments ir derīgs ne ilgāk kā trīs mēnešus pēc tā iesniegšanas centrā.
- ja persona ir tiesīga un vēlas kārtot pārbaudi ar atvieglojumiem, viņa iesniedz ārsta rehabilitologa atzinumu, kurā norādīti ar veselības stāvokli saistīti funkcionēšanas ierobežojumi.

Konkrētās pārbaudes **vietu un laiku** ne vēlāk kā triju darbdienu laikā pēc iesnieguma reģistrēšanas centra darbinieks paziņo:

- **rakstiski**, ja persona iesniedz iesniegumu personīgi. Persona parakstās par attiecīgās informācijas saņemšanu;
- **rakstiski (ierakstītā vēstulē pa pastu)**, ja persona iesniegumu atsūtījusi pa pastu;
- **elektroniska dokumenta formā**, ja persona iesniegusi iesniegumu elektroniska dokumenta formā.

Ierodoties pārbaudes telpā, persona vērtētājiem uzrāda derīgu personu apliecinošu dokumentu.

Pārbaudē jāievēro šādi noteikumi:

- pārbaudē atļauts izmantot tikai komisijas izsniegtus valsts valodas prasmes pārbaudes materiālus;
- pārbaudi kārtot patstāvīgi;
- pārbaudes materiālus aizpilda ar pildspalvu;
- persona pārbaudes norises protokolā ar parakstu apliecina, ka ir kārtojusi pārbaudes rakstveida un mutvārdu daļu.

Persona par pārbaudes rezultātiem tiek informēta 15 darbdienu laikā rakstiski vēstulē pa pastu vai elektroniska dokumenta formā.

Svarīgi atcerēties, ka valsts valodas prasmes pārbaudes rezultāti un valsts valodas prasmes apliecība nav izmantojama naturalizācijas procesā!

Kontaktinformācija:

Pasta adrese: Vaļņu iela 2 (606. kabinets), Rīga, LV-1050

Tālrunis: **67814480; 67281232**

Sīkāka informācija meklējama: www.visc.gov.lv.

LATVIJAS REPUBLIKAS PILSONĪBA

Latvijas Republikas pilsonības iegūšana ir Naturalizācijas pārvaldes kompetencē. Sīkāka informācija atrodama www.np.gov.lv.

Smilšu iela 1/3, Rīga, LV-1050, tālrunis **67814001**, informatīvais tālrunis **67814159**.

Latvieši un līvi, kuru pastāvīgā dzīvesvieta ir Latvijā, kuri reģistrējušies likumā noteiktajā kārtībā ledzīvotāju reģistrā un kuriem nav citas valsts pilsonības (pavalstniecības) vai kuri ir saņēmuši iepriekšējās pilsonības (pavalstniecības) valsts ekspatriācijas atļauju, ja tādu paredz šis valsts likumi, var reģistrēt Latvijas pilsoņa statusu.

Lai reģistrētu Latvijas Republikas pilsonību, ir jāiesniedz šādas notariāli vai Naturalizācijas pārvaldes apliecinātas dokumentu kopijas:

- pase ar tautības ierakstu "latvietis" vai "līvs" ("lībietis") vai atļauja tautības ieraksta maiņai uz "latvietis" vai "līvs" ("lībietis");
- dzimšanas apliecība vai cits dokuments, kurā kāds no personas vecākiem ir norādīts kā latvietis vai līvs (lībietis), ja persona iesniedz pasi, kas ir izdota līdz 1991.gada 21.augustam vai pasi, kas nesatur ziņas par tautību.

Personas pastāvīgās dzīvesvietas faktu Latvijā pārbauda Naturalizācijas pārvalde.

Personu pēc tās lūguma var uzņemt Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā.

Latvijas pilsonībā naturalizācijas kārtībā var uzņemt personas, kuras ir reģistrētas ledzīvotāju reģistrā un:

- kuras ir sasniegušas 15 gadu vecumu;
- kurām naturalizācijas iesnieguma iesniegšanas dienā pastāvīgā dzīvesvieta ne mazāk kā piecus gadus ir bijusi Latvijā (personām, kuras ieradušās Latvijā pēc 1992. gada 1.jūlija, piecu gadu termiņš tiek skaitīts no pastāvīgās uzturēšanās atļaujas saņemšanas dienas);
- kuras prot latviešu valodu un zina Latvijas vēsturi, Latvijas Republikas Satversmes pamatnoteikumus un valsts himnas tekstu;
- kurām ir legāls iztikas avots;
- kuras ir iesniegušas paziņojumu par atteikšanos no savas iepriekšējās pilsonības (pavalstniecības) un saņēmušas iepriekšējās pilsonības (pavalstniecības) valsts ekspatriācijas atļauju, ja tādu paredz šis valsts likumi, vai pilsonības (pavalstniecības) zaudēšanu apliecināšu dokumentu.

- kuras ir devušas solījumu par uzticību Latvijas Republikai.
- uz kurām neattiecas Pilsonības likuma 11.pantā minētie naturalizācijas ierobežojumi.

Kopā ar vecākiem var naturalizēties arī bērni līdz 15 gadu vecumam, kuri pastāvīgi dzīvo Latvijā.

Paziņojums par atteikšanos no savas iepriekšējās pilsonības (pavalstniecības), ekspatriācijas atļauja vai pilsonības (pavalstniecības) zaudēšanu apliecinošs dokuments ir jāiesniedz pēc tam, kad personai ir oficiāli paziņots, ka nav citu šķēršļu tās uzņemšanai Latvijas pilsonībā.

Personai, kura tiek uzņemta Latvijas pilsonībā, nedrīkst izveidoties dubulta pilsonība.

Iepazīties ar Pilsonības likumu var www.likumi.lv.

PERSONĪGĀS MANTAS IEVEŠANA

Repatriantam, kurš izceļojis no Latvijas laikā līdz 1990.gada 4.maijam vai dzimis ārvalstīs, vai izceļojis no Latvijas pēc 1990.gada 4.maija un izceļošanas brīdī bijis nepilngadīgs, un viņa ģimenes locekļiem piederošā manta, kuras ievešana Latvijas Republikā nav aizliegta vai ierobežota, pāri Latvijas Republikas valsts robežai ievadama bez aplikšanas ar muitas nodokli un muitas nodevām.

Personisko mantu ievešana, mainot dzīvesvietu kādā no valstīm, kas nav Eiropas Savienība (turpmāk – ES), uz dzīvesvietu kādā no ES dalībvalstīm:

Par personisko mantu ir uzskatāmi iedzīves priekšmeti (veļa, trauki, virtuves piederumi, mēbeles, sadzīves elektrotehnika utt.), velosipēdi un motocikli, privāti mehāniskie transportlīdzekļi un to piekabes, dzīvojamās piekabes, mājsaimniecības preču krājumi ģimenes ikdienišķām vajadzībām un mājdzīvnieki. Personiskā manta nekādā gadījumā nedrīkst liecināt par ievešanu komerciāliem mērķiem.

Personiskā manta tiek atbrīvota no ievadmuitas nodokļiem, ja ir izpildīti šādi nosacījumi:

- persona šajā valstī pastāvīgi **dzīvojusi vismaz 12 mēnešus**;
- personai šajā valstī **menta piederējusi vismaz 6 mēnešus**.

Atgādinām, ka ir izņēmuma gadījumi. Atbrīvojumi netiek piešķirti, ja tiek ievesti alkoholiskie dzērieni, tabakas izstrādājumi, komerciālie transportlīdzekļi un priekšmeti, kurus izmanto kādā arodā vai profesijā. Svarīgi atcerēties, ka iepriekš minētie atbrīvojumi attiecināmi tikai uz personisko mantu, ko ievēd 12 mēnešu laikā pēc dienas, kad attiecīgā persona iedibinājusi pastāvīgu dzīvesvietu ES.

Vienlaicīgi informējam, ka ievēdot personiskās mantas ES teritorijā, tās ir jādeklarē muitas procedūrai – laišanai brīvā apgrozībā un jāiesniedz muitas iestādē dokumenti, kas apliecina, ka personas pastāvīgā dzīvesvieta ārpus ES teritorijas ir bijusi vismaz 12 mēneši un izziņa par to, ka persona maina dzīvesvietu uz pastāvīgu dzīvesvietu ES.

Sīkāka informācija: www.vid.gov.lv. VID informatīvais tālrunis **1898** (VID darba laikā).

VECUMA PENSIJAS

Repatriantam ir tiesības saņemt pensiju saskaņā ar likumu "Par valsts pensijām".

Tiesības uz vecuma pensiju ir sievietēm un vīriešiem, kuri sasnieguši 62 gadu vecumu un kuru apdrošināšanas stāžs ir vismaz 10 gadi.

Līdz 2011.gada 31.decembrim pensiju var pieprasīt priekšlaicīgi - divus gadus pirms vecuma pensijas piešķiršanai nepieciešamā vecuma sasniegšanas, t.i, ne agrāk kā no 60 gadu vecuma, ja apdrošināšanas stāžs nav mazāks par 30 gadiem.

Par pensiju piegādi dzīvesvietā no 2009.gada 1.jūlija ir noteikta maksa un šobrīd tā ir 1,22 LVL apmērā. Šī maksa jau automātiski tiek atvilkta no pensijas. Taču pastāv alternatīvas – var atvērt kontu kredītiestādē vai pastā, un pensiju saņemt kredītiestādes vai pasta kontā bez maksas.

Laika posmā no 2009.gada 1.jūlija līdz 2012.gada 31.decembrim vecuma pensijas izmaksa ir noteikta ierobežotā apmērā saskaņā ar likumu „Par valsts pensiju un valsts pabalstu izmaksu laika periodā no 2009.gada 1.jūlija līdz 2012.gadam”. Pensionāriem, kuri nav obligāti sociāli apdrošinātas personas (darba ņēmēji vai pašnodarbinātie), izmaksās 90% no piešķirtās pensijas apmēra, savukārt pensionāriem, kuri ir obligāti sociāli apdrošinātas personas (darba ņēmēji vai pašnodarbinātie), izmaksās 30% no piešķirtās pensijas apmēra.

Lai pieprasītu vecuma pensiju, jums jādodas uz jebkuru no Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūras (VSAA) filiālēm.

Informācija par vecuma pensijām meklējama www.vsaa.gov.lv un www.lm.gov.lv.

Ja esat bijis sociāli apdrošināts citā Eiropas Savienības dalībvalstī, iesniedzot pensijas pieprasījumu VSAA nodaļā, Jums ir jānorāda darba un tam pielīdzinātie periodi citā Eiropas Savienības dalībvalstī. Tas attiecas arī uz periodiem, kuri ir bijuši pirms Latvijas iestāšanās Eiropas Savienībā.

Latvijas Republika ir noslēgusi līgumus ar vairākām valstīm par sadarbību sociālās drošības jomā:

- Latvijas Republikas valdības un Igaunijas Republikas valdības līgums par bijušajā PSRS uzkrāto apdrošināšanas periodu ieskaitīšanu;
- Latvijas Republikas un Kanādas sociālās drošības līgums;
- Vienošanās starp Latvijas Republikas valdību un Lietuvas Republikas valdību par sadarbību sociālās nodrošināšanas jomā;

- Latvijas Republikas un Nīderlandes Karalistes līgums par sociālās drošības pabalstu eksportu un piešķiršanas procesa nodrošināšanu;
  - Latvijas Republikas un Somijas Republikas sociālās drošības līgums;
  - Latvijas Republikas un Ukrainas līgums par sadarbību sociālās drošības jomā.
- Precīzāku informāciju varat iegūt VSAA.

CEĻOŠANA

Ceļošanu uz ārvalstīm lielā mērā ietekmē apstākļi, ka Latvija ir gan Eiropas Savienības, gan Šengenas līguma dalībvalsts.

Ja jūs esat saņēmis pastāvīgās uzturēšanās atļauju, viesā vai tūrista statusā varat ceļot bez vīzas uz citām Šengenas līguma dalībvalstīm (**Čehiju, Igauniju, Lietuvu, Maltu, Ungāriju, Poliju, Slovēniju, Slovākiju, Austriju, Beļģiju, Dāniju, Franciju, Grieķiju, Itāliju, Islandi, Luksemburgu, Nīderlandi, Norvēģiju, Portugāli, Somiju, Spāniju, Šveici, Vāciju un Zviedriju**).

Izņēmums ir **Lielbritānija, Īrija un Kipra**, kas nav Šengenas līguma dalībvalstis, tāpēc, lai ieceļotu šajās valstīs, trešo valstu pilsoņiem ir nepieciešama vīza.

Bez vīzas jums, tāpat kā agrāk, ir tiesības ceļot arī uz tām valstīm, ar kurām Jūsu pilsonības valsts ir noslēgusi līgumus par bezvīzu ieceļošanas kārtību.

Citās Šengenas līguma dalībvalstīs ar Latvijas izsniegtu uzturēšanās atļauju drīkst uzturēties līdz 90 dienām pusgadā.

Latvijā izsniegta uzturēšanās atļauja nedod tiesības strādāt citās Eiropas Savienības vai Šengenas līguma dalībvalstīs!

Valstu sarakstu, uz kurām Latvijas pilsonis var ceļot bez vīzas un uzturēties viesā vai tūrista statusā varat atrast Ārlietu ministrijas mājas lapā www.am.gov.lv. Neskaidrību gadījumā par ceļošanas nosacījumiem ieteicams pārliecināties, sazinoties ar attiecīgās valsts vēstniecību.

Neskatoties uz to, ka pēc Latvijas pievienošanās Šengenas līguma dalībvalstu zonai ir likvidēta robežkontrole, dodoties uz kādu no Šengenas līguma dalībvalstīm, **vienmēr ir jāņem līdzi** derīgs ceļošanas dokuments.

NODERĪGAS ADRESES

Pilsonības un migrācijas lietu pārvaldes Migrācijas nodaļa

Čiekurkalna 1.līnija 1, k-3, Rīga, LV-1026

Tālruni: (+371) 67219259, (+371) 67219586 vai (+371) 67829797, fakss (+371) 67219448

E-pasts: mn@pmlp.gov.lv

www.pmlp.gov.lv

Latvijas Republikas Ārlietu ministrija

K.Valdemāra iela 3, Rīga, LV-1395

Tālrunis: (+371) 67016201, fakss: (+371) 67828121

E-pasts: mfa.cha@mfa.gov.lv

www.am.gov.lv

Valsts ieņēmumu dienests, Galvenā muitas pārvalde

11.novembra krastmala 17, Rīga, LV-1841

Tālrunis: (+371) 67111222

VID informatīvais tālrunis: 1898

www.vid.gov.lv

Valsts sociālās apdrošināšanas aģentūra (VSAA)

E-pasta adrese konsultācijām:

konsultacijas@vsaa.lv

VSAA nodaļu saraksts, adreses un kontakttālruni:

www.vsaa.lv/vsaa/content/?lng=lv&cat=727

Marta (atbalsts sievietēm)

Brīvības iela 183/2-30, Rīga

Tālrunis: (+371) 67378539, fakss: (+371) 67378538

E-pasts: centrs@marta.lv

www.marta.lv

Latvijas Sarkanais Krusts

Skolas iela 1, Rīga, LV-1010

Tālrunis: (+371) 67336651, fakss: (+371) 67336652

E-pasts: secretariat@redcross.lv

www.redcross.lv

Dialogi.lv (sekmē iecietību)

Ģertrūdes iela 19/21 – 5, Rīga

Tālrunis/fakss: (+371) 67270436

www.dialogi.lv

**Informācija par naktsmītnēm,
dažādām aktivitātēm Latvijā, tūrismu u.c. lietām**

www.visitlatvia.lv

